PSIHANALIZA
31.03.2004
curs 19

5. Identificarea cu agresorul

Definitia identificarii in sens psihanalitic: acest termen folosit de psihanaaliza, este folosit si in alte limbaje. In sens freudian prin ***identificare*** trebuie sa intelegem *procesul inconstient trait de Eu in momentul in care urmarind un scop defensiv se transforma intr-un aspect al obiectului.* **Ex**: daca fiul reproduce comportamentul tatalui sau decedat => nu este identicare cu tatal mort (in situatia respectiva); in schimb daca acelasi fiu cade prada unui lesin cu caracter isteric, acest fapt constituie un indiciu al identificarii cu tatal mort, de care incearca sa se apere.

Exista mai multe tipuri de identifiacare: primara, secundara, partiala si totala.

Identificarea cu agresorul: iese foarte clar in evidenta caracterul defensiv, in acest caz se poate demostra utiliattea unor concepe analitice pentu intelkegerea unor fenomene sociale. Psihanaliza trebuie inteleasa ca un instrument de intelegere al unor fenomene sociale care depasesc individul.

Aceasta forma este un mijloc de aparare care intra in actiune pentru a neutraliza frica provocata de un obiect exterior.

Ex 1: (psihanaliza copilului de Anna Freud): un elev de gimnaziu este indrumat spre psihanalist datorita grimaselor pe care le producea in clasa si care conduceau la ilaritate. Grimasele erau expresia deformata a mimicii profesorului sau atunci cand era furios => elevul isi domina frica de profesor identificandu-se cu el.

Ex 2: o fetita mica se temea sa traverseze holul intunecos al locuintei pentru ca ii era teama sa nu fie atacata de catre stafii. Solutia aleasa de ea era de a se comporta asemeni unei stafii, secret pe care i-l destainuise si fratiorului ei.

Transformarea Eului propriu printr-un obiect duce la inlocuirea fricii prin siguranta. Functia defensiva a idenficarii cu agresorul se poate referi nu numai la o persoana ci si la activitatile pe care le desfasoara un agresor. Identificarea consta in preluarea activitatii agresorului si identificarea cu actiunea agresiva.

Ex 3 (Anna Freud): un baietel vine la psihanalist dupa ce a fost la stomatolog. In cabinetul psihanalistului se desfasoara actiuni distructive (actiuni la care fusese si el supus sub alta forma).

In ceea ce priveste ontogeneza: identificarea cu agresorul joaca u rol important in viata cotidiana. Copii se identifica cu parintele de sex opus, care are si un comportament agresiv si de la care vin represaliile.

Identificarea cu agresorul in situatiile existentiale limita

Un fenomen social de la sfarsitul anilor `40, inceputul anilor `50 (in Romania) cunoscut sub numele de „experimentul Pitesti”. Acest experiment nu a produs doar modificari de conjuctura asupra tinerilor intamnitati la Pitesti, ci a produs adevarate mutatii (metamorfoze) in sensul ca trecand prin acest experiment au ajuns sa dezvolte un comportament total opus personalitatii anterioare a individului. Este un experiment reusir 100 % de spalare de creier, care poate fi inteles daca luam in considerare actiunile de aprare ale mijloacelor de aparare ale Eului.

***A.** Manifestari (rezulatele experimentului)*

1. Cea mai spectaculoasa schimbare: transformarea victimei in calau. (ex.: un fost student la medicina care, in urma incarcerarii, a devenit ulterior violatorul cel mai periculos din alta inchisoare).
2. Toti cei care au trecut prin acest experiment au cedat, cu exceptia celor care au murit sau s-au sinucis (s-au transformat din victime in tortionari).
3. Cu cat rezistenta a fost mai mare, cu atat modificarile de personalitate au fost mai durabile si mai profunde.
4. Fostii adversari ideologici ai comunismului s-au transformat in apologeti ai doctrinei comunismului.
5. Un alt rezultat a fost distrugerea sentimentelor morale elementare 9sentimentele filiale).
6. Modificarile de personalitate s-au mentinut in anumite cazuri si dincolo de durata experimentului respectiv (in situtiile in care modificarile nu mai asigurau supravietuirea).

***B.** Mijloacele folosite in experimentul Pitesti*

1. Teroarea de intensitate maxima care avea o particularitate autohtona , aceea de a fi permanenta (teroarea permanenta era provocata de faptul ca victima si tortionarul in perioada reeducarii stateau impreuna zi si noapte in aceeasi celula).

2. Aceasta tortura a fost dublata de o actiune simultana de distrugere a valorilor morale (ex: combaterea credintei in Dumnezeu). Dupa D. Bacu prigoana impotriva crestinismului a depasit in inchisoarea de la Pitesti prigoana din primii ani ai crestinismului.

3. Un alt aspect vizat era distrugerea valorii de prietenie : exista un ritual numit „lepadarea de prietenie” (ex: denigrarea si lovirea celui mai bun prieten).Ex.: studentul Oprisan Costache a fost luat de la salonul bolnavilor de oftica si adus intr-ocelula pentru a fi palmuit de cel mai bun prieten al sau. In aceste conditii identificarea cu agresorul asigura supravietuirea psihica.

Apelul la aceste mijloace de aparare a fost facilitat de catre o stare de regresie. Conditiile de la Pitesti favorizau instalarea unei stari de regresie maxima. Pentru a favoriza regresia un mijloc folosit este umilirea. Umilirea maxima era atinsa in momentul in care li se cerea sa-si spele in gura lenjeria intima murdara cu fecale sau sa-si scufunde capul in hardaul cu urina. Regresia si identificarea cu agresorul sunt doi factori prin care putem intelege experimentul Pitesti. Al treilea factor il constituie refularea.

Interventia refularii

In acest caz, refularea a actionat impotriva valorilor pozitive in care detinutul credea inainte de participarea nevoita la acest experiment (toare valorile non-comuniste au facut obiectul refularii).

6. Proiectia

In sens psihanalitic prin proiectie se intelege *procesul psihic prin care subiectul expulseaza din sine si localizeaza inafara sa, in persoane sau lucruri calitati, dorinte, sentiment care ii apartin dar pe care nu le cunoaste sau refuza sale accepte.*

Dpdv al psihopatologiei priectia este un *mijloc de aparare care actioneaza in principal in paranoia si fobii, dar care este activ si la persoane sanatoase si este productiv si in cultura.*

Dpdv psihanalitic diferitele religii primitive (animismul) sau superstitiile sunt rezultatul proiectiei. In general in psihanaliza se considera ca lumea supersensibila pote fi reconvertita intr-o psihiologie a inconstientului. Desi intre Freud si Jung exista deosebiri foarte importante in ceea ce priveste abordarea religiei, dpdv al actiunii proiectiei ambii considera ca religia este un rezulatat al proiectiei.

Dpdv al lui Freud religia contine proiectia continuturilor Inconstientului personal, in timp ce dpdv al lui Jung religia este rezultatul proiectiei Inconstientului, respectiv arhetipurilor.

In ce priveste natura apararii pe care o asigura proiectia: este asemanatoare cu refularea in sensul ca, ca si in refulare, prin proiectie se incearca impiedicarea perceperii de catre constiinta a tendintei pulsionale sau a continuturilor psihice generatoare de conflict. Spre deosebire de refulare care impinge continutul pulsional inapoi in Se, prin proiectie tendinta pulsionala este trimisa in lumea exterioara. Dupa psihanalistii klinieni proiectia precede refularea in dezvoltarea psihanalitica in legatura cu tendintele agresive.

Ex.: in viata cotidiana apelam la serviciile proiectiei pentru a evita conflictele psihice: viata in cuplu in care partenerii proiecteaza unul asupra altuia tendintele de infidelitate. In acest caz rolul proiectiei este negativ deoarece inlocuieste conflictul intern cu altul extern. Partea pozitiva: participartea altruista.

Cazul presedinteleui Schreber (presedinte de tribunal), 1911, (Freud-Opere, volumul VII)

Boala pacientului a trecut prin mai multe faze. Prima faza a durat un an si s-a incheiat cu remisie completa.Intre prima si a doua faza au trecut opt ani. Singura lor nemultumire era ca nu puteau avea copii.In acest interval pacientul a visat ca este din nou bolnav, iar intr-o dimineata i-a trecut prin minte ideea ca ar fi minunat sa fie o femeie in timpul actului sexual => homosexualitate. Adoua faza a bolii il duce pe presedinte in clinica unui psihiatru => duce la un delir de persecutie care ia o forma mistica, printre acestia se afla si psihiatrul pe care il numea ”asasin de suflete”; sew crea in relatie directa cu Dumnezeu iar diavolul isi batea joc de el. La inceputul celui de-al doilea an boala a luat o forma definitiva (paranoia): nu-si putea indeplini misiunea mistica decat daca ar fi fost femeie. Aceasta transformare era o necesitate a unei ordini universale. Prima operatie pe care o realizaeaza Freud este aceea de a-l reorganiza. Astfel, rolul de mantuitor si transformarea in femeie (delir primar) => pierderea masculinitatii. La inceput persecutorul a fost chiar psihiatrul care l-a tratat, ulteruior acesta a fost inlocuit cu Dumnezeu. Dupa a doua remitere care s-a produs la sase ani dupa prima criza, ideea emascularii este singura care si-a pastrat eficienta. Proiectia are rolul principal. Problema psihica pentru care presedintele gaseste o solutie psihotica este un puseu al libidoului homosexual pasiv care l-a avut ca obiect pe medicul curant. Fantasma de a fi femeie trezeste o puternica opozitie si este refulata, respinsa in Inconstient. Urmeaza opozitia psihica pentru dominarea acestei tendinte. A fost de a transforma dorinta homosexuala in contrariul ei. A rezultat frica de a nu se abuza sexual de el, iar psihiatrul a

devenit din obiect al iubirii persecutor. A treia operatie: proiectia in exterior a continuturilor inconstiente datorita careia o perceptie a lumii interne reprimata ajunge din nou la constiinta ca o perceptie a lumii externe. Datoruta acestor transformari care sunt incununate de imperativul emascularii pacientul ajunge la un oarecare echilibru. Din perspectiva psihanalitica trebuie sa vedem paranoia ca un rezultat al esecului de a controla tendintele homosexuale activate de o conjunctura oarecare.